Káposzta József

A vidékgazdaság fejlesztési kérdései a XXI. században

Napjainkban olyan gazdasági változásokon megyünk át, amelyek alapjaiban változtatják meg a világgazdaság körülményeit, hiszen kimerültek a korábbi növekedési források, a termelőtőke hozamai visszaestek, ennek megfelelően mérséklődött a beruházási kedv, mindezt tetézte a pénzügyi válság sokkoló hatása. A jelentős ipari államok gazdasági magterületein egyre súlyosabb feszültségek halmozódnak fel, részben a környezeti problémák előtérbe kerülése miatt, részben pedig a tradicionális termelési bázisok válsága következtében. Ugyanakkor az elmúlt évtizedek **növekedési periódusának hatására** átalakult a szükségleti skála, megváltoztak az igények, számos új fogyasztási elem bukkant fel, amely a jóléti állam eszméjének és intézményeinek terjedésével természetes igényként jelentkezik. Ezen globalizált trendek mellett vidéken jelentős gazdasági és társadalmi eróziónak lehetünk szemtanúi, miszerint a helyi közösségek sorra elveszítették szolgáltató és közösségmegtartó intézményeiket, iskoláikat, közlekedési infrastruktúrájuk leépült, természet adta tevékenységük háttérbe szorult, a környezethez alkalmazkodó mezőgazdálkodásuk, a hagyományokra épülő élelmiszertermelésük már csak nyomokban található meg, a forrásmegkötő képesség gyakorlatilag megszűnt. Mindezek következtében a centrumok folyamatos erőforrás elszívása mellett a perifériák kézzel fogható elszegényedése, a társadalom, élelmezési, víz- és energiaellátási, foglalkoztatási, szociális kiszolgáltatottsága egyre súlyosabbá vált. A vidéki élet a közgondolkodásban mára egyenlő lett a hátrányos helyzettel. Ebben a sokváltozós viszonyrendszerben az újabb és újabb fejlesztési stratégiák kidolgozását elsősorban a régiókon belüli lehetőségekre, az endogén potenciálok kiaknázására, a saját erők megújítására és fejlesztésére alapozták az adott térségek. De felmerül a kérdés: **mi várható az alulról induló, az endogén forrásokra épülő fejlesztésektől?**

A nemzetközi tapasztalatok alapján megállapítható, hogy az endogén forrásokra épülő fejlesztések hatására új impulzusok érhetik a célterületet, így

- a térség természeti, környezeti, gazdasági, illetve humán adottságai új egységet alkotva, ezen tényezők át- és újraértékelésével növekedés indulhat el

- olyan gazdaságfejlesztési irányok fejlődhetnek ki, amelyek képesek a belső adottságokra épülve külső források bevonását is integrálni az adott térségbe
- az így kialakult munkahelyeken megtermelt javak elkölthető jövedelmet koncentrálnak az adott térségbe, így csökken a társadalmi krízis (elvándorlás, idősödő társadalom, stb.), a gazdasági és infrastrukturális leszakadás kialakulásának veszélye
- ezen tényezők integrálódása mellett az adott térségek szociokulturális hagyományai, illetve a lakosság egyre növekvő részvétele a társadalmi döntésekben olyan közösségfejlesztést indíthat el, melyek hatására eleddig fel nem használt, ki nem merített források jelenhetnek meg.

Mindezek alapján a vidéki területek fejlesztésének célja elsősorban az endogén források, a területi potenciálok hasznosítása, aktivizálása. Hiszen a fejlesztés alapproblémája, hogy miként lehet a területi faktorokat hatékony allokációval beilleszteni az adott társadalmi termelés és tevékenységek rendszerébe úgy, hogy azok működése optimális legyen az adott gazdasági, társadalmi viszonyok és feltételek között. Az irányzat elméleti gyökerei a generatív növekedési koncepcióban rejlenek, amiben az fogalmazódik meg, hogy a lokális fejlődési teljesítményekből, azok fejlődési kapacitásaiból levezethető, sőt generálható a nagyobb területi egység növekedése, így a komparatív lokális előnyökre épülő gazdaságfejlődés összessége adhatja meg az alapot a regionális fejlesztésekhez. A lokális potenciálok, mint endogén erőforrások roppant széles skálán mozognak. Kiinduló feltételezés lehet az „egyes településekben, térségekben található földrajzi, környezeti, történelmi, kulturális, társadalmi, gazdasági tényezők együttes rendszerének értelmezése és az ezen értéktartományok aktivizációját befolyásoló tényezők” (Rechnitzer, 1990) meghatározó szerepet jelenthetnek az adott területi egység modernizációs pályára állításában. Figyelembe véve a fejlődést befolyásoló tényezők kapcsolatrendszerét, az **alábbi főbb tényezőcsoportokhoz köthetők az endogén források, mint a gazdasági potenciál meghatározói:**

- tőkepotenciál (rendelkezésre álló termelőbázisok és vagyon)
- támogatásokhoz szükséges adszorpciós képesség
- működő tőke jelenléte, összetétele
- szabadon elkölthető többletjövedelem
- munkaerő adottsága, iskolázottsága, képzettsége, korösszetétele

- infrastruktúra felszereltsége, fejlettsége
- földrajzi helyzet, centrumoktól való távolság
- környezeti állapot és minőség, természeti adottságok
- piaci kapcsolatok (keresleti tényezők), logisztikai lehetőségek, tercier szektor jelenléte
- szocio-kulturális adottságok, nemzetiségi, kisebbségi kérdések
- épített örökség léte
- döntési-, intézményi és hatalmi rendszer.

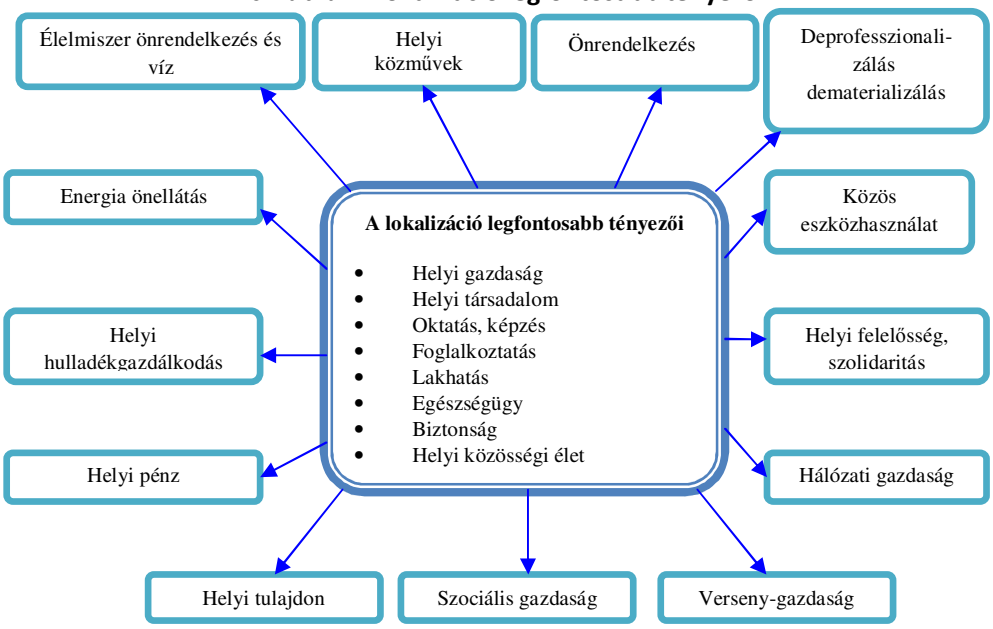
Az egyes endogén tényezők közvetve vagy közvetlenül megtalálhatók a másik megnevezett fakorban, vagy éppen az adott potenciál-komponensek egymásra hatása révén alakulnak ki. A földrajzi potenciálban már meghatározódnak egy-egy térség piaci lehetőségei vagy kapcsolatai. Ezzel a faktorral jellemezhetjük a közlekedési, a kommunikációs infrastruktúrát, annak viszonylatait és korlátait. A térség munkaerő-potenciálja már megjelenik a népesség összetételében, de behatárolja a szocio-kulturális adottságokat is és kihat a tőkeállományra, annak aktivitására. A településállományban rejlő adottságok fellelhetők ugyanúgy a tőke potenciálban, de az infrastrukturális rendszerekben is és visszahatnak a munkaerőre, a humán dimenziókra. Látható, hogy ezen endogén tényezők önmagukban is értelmezhetők, de kölcsönös meghatározottságaik révén összefüggnek egymással, sőt bizonyos társadalmi, gazdasági körülmények között megindíthatnak aktivizációs folyamatokat, kiválthatják vagy magukban hordozhatják az adott tér megújításának lehetőségét (Porter, 2000). A területi potenciálok összekapcsolódhatnak. Közöttük kialakulhatnak egymásra épülések, olyan szövevények, amelyek újabb aktivizációs tereket nyithatnak meg és más, további endogén forrásokat alakíthatnak ki. Mindezek alapján összefoglalóan: a területi potenciál egy-egy térség endogén forrásainak összessége. Egymás közötti kapcsolataik, átfedéseik és hálózataik új dimenziókat kínálhatnak a gazdaságfejlesztésben, ha a dinamikus kölcsönhatások exogén tényezőkkel erősödnek meg, azaz a szinergiák révén a térségi megújítás új fejlődési pályát alakíthat ki.

Ezen összefüggések mentén jól látható, hogy a lokalitásban rejlő endogén tényezők jelentős befolyást gyakorolhatnak egy adott tér gazdaságfejlesztésében, a vidéki gazdaság fejlesztésében, így ennek erősítése, fejlesztése nélkül a gazdasági-, társadalmi periféria további növekedése, illetve a területi egyenlőtlenségek fokozódása várható. Mindezek alapján a vidékfejlesztés csupán egyik, de talán a legmeghatározóbb tényezőjének a **helyi gazdaság fejlesztését** tekinthetjük.

Lokalitás növekedésének jelentősége

Maga a lokalizáció szó, különböző szakterületeken speciális jelentéstartalommal bír a víz- és tűzvédelemben, az informatikában, a gazdaságban, a tudományban. A lokalizációt – a gazdaságban és a tudományban – a legszűkebb értelmezésben a globalizáció ellentétekén határozzák meg. A lokalizáció kitűnő definícióját adja Lóránt Károly (2000): *„A lokalizáció alapvetően a hatalomelosztás megváltoztatását, a döntési jogkörök áthelyezését jelenti a nem választott transznacionális vállalatoktól, nemzetközi szervezetektől a demokratikusan választott helyi közösségekhez. A "lokális" vagy "helyi" jelző konkrét kérdésektől függően jelentheti a nemzetállamot, a nemzetállam valamely részét vagy földrajzilag összekapcsolódó nemzetállamok régióját. A lokalizáció közgazdaságtana arra a statisztikailag bizonyítható tényre épül, hogy az emberi szükségletek túlnyomó része helyileg gazdaságosan kielégíthető.”*

1. sz. ábra: **A lokalizáció legfontosabb tényezői**

Forrás: Gergely, 2010.

A helyi gazdaság, a gazdaságnak azt a legalsó működési szintjét jelenti, ahol a termelés és a fogyasztás közvetlenül összekapcsolódik. A gazdaságnak ez a típusa egyszerre tradicionális, mert a világ számos pontján máig létezik és újszerű, mert egyre inkább újra felfedezik, mint a fogyasztói társadalom alternatíváját, illetve a

gazdasági nehézségekkel küzdő térségek gazdasági fejlesztésének egyik eszközét *(1. sz. ábra).* A történelemben a lokális gazdaságot alapvetően a helyi viszonyok határozták meg, nem volt jellemző az áruk nagy távolságra való szállítása, a termelés, a feldolgozás és a fogyasztás térbeli elkülönülése. A gazdaság helyi viszonyainak újraszervezésében alkalmazható a vállalkozásösztönzés, a vállalkozások közötti együttműködés, a lakosság vásárlói tudatosságának erősítése, a közvetlen termelői-fogyasztói kapcsolatok elősegítése, továbbá közösségszervezési akciók, annak tudatosítására, hogy az emberek maguk is sokat tehetnek saját környezetük gazdasági talpra állításáért. Kifejezett cél, hogy az adott gazdasági tevékenység eredményei helyben hasznosuljanak, akár mint megvásárolható termék, elérhető szolgáltatás, vagy mint munkahely és jövedelem. Vagyis a helyi gazdaságfejlesztés nem egyszerűen helyi, hanem helyi érdekű gazdaságfejlesztés. A helyi piacot kívánja a helyi vállalkozások és gazdasági tevékenységek ösztönzésével támogatni, a helyi közösség érdekében.

Célja tehát nem kizárólagosan gazdasági, hanem meghatározóan közösségi és társadalmi: a helyi lakosság életminőségének javítása, nem pedig a bármi áron történő profitmaximalizálás. Ezért – szemléleti és módszertani megközelítésére egyaránt utalva – helyi közösségi gazdaságfejlesztésnek is nevezhetjük. Ideális esetben a helyi gazdaságfejlesztő tevékenység helyi kezdeményezésként valósul meg, de kezdetben külső beavatkozás, szakértelem szükségessé válhat. Ez annak függvénye, hogy az adott térség rendelkezik-e az előzőekben felsorolt endogén források optimális eloszlásával, illetve rendelkezik-e a fejlesztéshez szükséges rátermett és elhivatott humánerőforrással, akik „motorjai" lehetnek a folyamat beindításának, szervezésének és működtetésének.

Amennyiben a jelenlegi vidéki gazdaság hanyatlását vizsgáljuk, pont ezen erőforrás folyamatos szűkülését figyelhetjük meg. Jól látható, hogy a magyar vidék fokozódó leszakadásának legfőbb indoka a kvalifikált humánerőforrás hiánya, annak elvándorlása, a maradó népesség idősödése, illetve eróziója. Ezen tényezők olyan gazdasági-, társadalmi folyamatokat indítottak el, melyek a perifériákat, multiperifériákká, halmozottan hátrányos helyzetűekké tették, az ott maradó lakosságot pedig a mélyszegénység szakadékja felé sodorták. Felmerül a kérdés: **mi lehet a kiút ezen, kilátástalan helyzetből?**

Természetesen a helyi gazdaságfejlesztés, a lokális piacok kialakítása csupán a kezdeti, de nélkülözhetetlen lépés lehet, melyek a helyi munkahelyteremtést alapozhatják meg, de a fenntartható fejlődéshez mindenképpen szükségesnek

tartom a külső erőforrások bevonását, az állami- és az EU-s támogatások ok- és ésszerű allokálásához. Mindezek segítségével adódhat az olyan prémiumtermékek előállítása, melyek kereskedelmén keresztül többletforrás érkezhet az adott térségbe, ezzel megalapozva a folyamatos gazdaságfejlesztés fundamentumát. A helyi gazdaság fellendítésének, fejlesztésének tehát napjainkban is kiemelkedő jelentősége van. Számos előny – köztük környezetvédelmi, gazdasági, társadalmi szempontok – indokolják a versenyképes, exportorientált (belső, külső) helyi gazdaság megteremtését. Mik lehetnek a vidék ilyen típusú gazdaságfejlesztésének az alapjai? A jelenleg hatályos vidékstratégiák részletesen foglalkoznak a fejlesztés stratégiai irányaival, melyek közül a legfontosabb összefüggések, értelmezések és az általam fontosnak tartott kiegészítések az alábbiakban:

a.) *Helyi termékek népszerűsítése, értékesítése, speciális termékpaletta kialakítása*

Helyi termékek azok a termékek, amelyek hozzátartoznak egy adott település, térség, tájegység, régió identitásához és létrehozásukban a helyi gazdasági rendszer vesz részt. A termelés során létrejövő hozzáadott érték helyi szinten jelenik meg, helyi szinten járul hozzá az egzisztenciák fejlődéséhez. A helyi termékeket jellemzően mikro- és kisvállalkozások termelik, amelyek között jelentős az önfoglalkoztató vállalkozás. A helyi termékek értékesítése a helyi piacon mind környezetvédelmi, mind gazdasági szempontból kiemelkedő jelentőségű. A helyi előállíthatóság, helyi termelés azt is jelenti, hogy helyi munkaerőt alkalmaznak és a foglalkoztatás előnyei is ott jelentkeznek. Komoly előny a helyi termékeknél, hogy mivel értékesítésük döntően helyben történik, környezetterhelésük minimális. A helyi gazdaságfejlesztésben kitüntetett szerepet kap az együttműködés. Egyik legfontosabb jellemzője, hogy keretében a helyi szereplők (gazdaság és társadalom) együttműködnek a helyi gazdasági tevékenységek ösztönzése érdekében, olyan akciókat hajtanak végre, amelyek a helyi adottságokhoz illeszkednek, a helyi erőforrásokra építenek, meglévő és az új helyzetekből következő új helyi keresletek kielégítésére törekszenek. Vagyis a helyi gazdaság bizonyos mértékű „befelé fordulást" jelent, helyben jelentkező gazdasági szükségletek, helyi szereplők tevékenységei által történő kielégítését, amely azonban többé-kevésbé a tágabb gazdasági környezetbe ágyazódik (Swinburn-Goga-Murphy, 2004). Ez egyben alkalmazkodóképességének javulását, illetve a későbbiekben az exportorientált gazdaságfejlesztés alapjait, prémiumtermékek előállítását is jelentheti. Összessé-

gében a helyi gazdaságfejlesztésnek számos pozitív hatása van, amelyek területfejlesztési és vidékfejlesztési jelentőséggel bírnak:

- helyi vállalkozói tevékenységet generál
- munkahelymegőrző- és teremtő szerepe van
- mozgósítja a helyi közösséget, bővíti a helyi együttműködési hálót
- a helyi erőforrások fenntartható használatához vezet
- erősíti a helyi identitást és lokálpatriotizmust
- a település népesség-megtartó erejét növeli, élhetőségét javítja
- megújítja a város-vidék kapcsolatokat.

b.) Helyi élelmiszergazdaság fejlesztése

A decentralizált élelmiszergazdaságnak számos előnye van: a helyben megtermelt élelmiszer (zöldség, gyümölcs) frissebb (a betakarítás/szedés a fiziológiai érés állapotában történik), kevesebb feldolgozást és tartósítást igényel, így tápanyagtartalmát jobban megőrzi és egészségesebb. A változatosabb, polikultúrás helyi élelmiszertermelés nagyobb tűrőképességgel rendelkezik a környezeti stressz hatásokkal szemben, valamint kevésbé fenyeget a nagyobb mértékű szennyeződések bekövetkezése. A helyi specialitások nem csupán az élelmiszer- és étkezési monokultúra káros hatásait ellensúlyozva egészségügyi szempontokból előnyösek, hanem gazdaságélénkítő hatásuk is jelentős. A helyi élelmiszertermelés ellenzői szerint a helyi élelmiszerek fogyasztói ára sok esetben magasabb, mint a távol(abb)ról származóké és a helyi termelésű élelmiszerek favorizálása a választékot szűkíti (szezonális élelmiszer-ellátás és a termelés klimatikus-földrajzi korlátai). Ugyanakkor a nagykereskedelmi forgalmazású, különböző származású élelmiszerek alacsonyabb ára döntően a származási ország termelési-és export-támogatásától függ és nem tartalmazza a valós költségeket. Ezt a teljes körű életciklus elemzéssel kialakított valós költségeket tükröző (vagy azt közelítő) árak kialakításával lehet kivédeni (csökkenteni). A helyi termelésű és az import élelmiszerek vásárlása ésszerű arányának kialakulásához felelős (tudatos) vásárlói magatartás elterjedése szükséges. Sok esetben pedig az elfeledett, vagy kevésbé közismert helyi élelmiszerek (vad fajok, tájfajták, ökotípusok) „felfedezése" valójában az élelmiszer-választékot bővíti. Az egyik legfontosabb lényegi kérdés, hogy **képes-e helyi élelmiszergazdaságra épülő élelmiszerellátás kielégíteni a különböző közösségek élelmiszerigényét?**

Megfelelő helyi közösségi és kormányzati támogatás esetén a helyi élelmiszertermelés versenyképes lehet az intenzív, ipari termelési rendszerekkel, de bizonyos, hogy csupán az igények egy részét képes ellátni. Természetesen ez nem lehet gátló tényezője a helyi piacok kialakításának, sőt véleményem szerint a helyben értékesített termékek mellett kialakuló speciális, piacképes termékek értékesítése megteremtheti a többletigények kielégítéséhez szükséges forrásokat. A helyi gazdaságfejlesztés mellett van egy másik társadalmi haszon, ami a környezetterhelés csökkenésével valósul meg.

c.) *Helyi „pénz" – cserekörök, pénzhelyettesítő eszközök lehetőségének kidolgozása*

A helyi pénz jelentősége a gazdaságélénkítő funkciójában rejlik. Használatával lehetővé válik egy olyan pénzügyi rendszer kialakítása, mellyel a helyi érdekeltségű vállalkozók és gazdák közös érdekeltségű csoportja jön létre.

d.) *Helyi alternatív energiatermelés fejlesztése, autonóm kisközösségi energiaellátás kialakítása*

Az alternatív energiaforrások jellegüknél fogva a decentralizált energiatermelést teszik lehetővé, mellyel a helyi gazdaság szerepét erősítik. Továbbá minden közösség számára fontos, hogy a környezet megóvását előtérbe helyezve, – a lehetőségekhez képest – a legtöbb ember számára biztosítsa az egészséges életvitelhez szükséges környezetet. Mindezek mellett - figyelembe véve a jelenlegi vidéki szabad munkaerő potenciálját - jelentős része ezen szektor lehetőségeiben találhat leginkább munkalehetőséget. A vizsgálatok eredményei alapján a fásszárú ültetvények teremthetik meg leginkább a kívánt eredményt, de a geotermia is jelentős potenciálokat tartogat.

e.) *Mikro-, kis- és középvállalkozások helyi fejlesztése*

A helyi mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztése, – különös tekintettel helyi termékfejlesztésre, népi mesterségekre, biotermékekre – meghatározó fontosságúnak tekintem. Jelentősége a munkahelyteremtés, valamint a gazdaságélénkítés területén mutatkozik meg. Ezen vállalkozások hálózatának fejlesztése, a hálózat működése jelentős gazdasági növekedést generálhat. Fontosnak tartom, hogy a helyi vállalkozások fejlesztése esetén csak olyan termékek gyártása, fejlesztése célszerű, melyek értékesítése nem csupán az adott térség igényeinek kielégítésére szolgál. A belső adottságokból fakadó potenciális előnyök ezen termékek értékesítésében hasznosulhatnak, így többletjövedelem bevonására adhat lehetőséget.

Ezen többletjövedelem alapozhatja meg a folyamatos fejlesztés lehetőségét. Itt érdemes az endogén források összekapcsolásának lehetőségeit feltárni és együttműködést kialakítani a K+F+I szektorral.

f.) *Fenntartható vidéki turizmus*

A falusi turizmus komplex módon értelmezhető, mert jóval több, mint az alapvető szállás és étkezési szolgáltatások biztosítása. A falusi vendéglátás, a hagyományos falusi környezet megőrzését, a mezőgazdaság, a népi kultúra, a folklór, a népi építészet és mesterségek továbbélését segítő tevékenység, amely számottevően növelheti a vidék népességmegtartó erejét. A falusi turizmus mellett fontosnak tartom a turizmus speciális ágainak a térség endogén forrásaihoz integrálni, ezzel is elősegíteni a fejlődési irányok kialakulását. Itt a fejlesztés több speciális ágát is érdemes megemlíteni (vadászturizmus, egészségturizmus, konferenciaturizmus, vallásturizmus, gasztronómiaturizmus, stb.), melyek szorosan kapcsolódhatnak a térség egyéb szolgáltatásaihoz, ezzel is elősegítve a hálózatok fejlődését.

g.) Szociális gazdaság kialakítása, fenntartása

Fontos kérdés, ha a vidéki gazdaság fejlesztéséről beszélünk, hogy a termelő és a szociális gazdaságot külön válasszuk. Ebben az esetben nem elsősorban a termék előállítása (bár az önellátáshoz rendkívül fontos lehet ez is), hanem a foglakoztatás, a közjó, a környezetvédelem fejlesztése, fenntartása az elsődleges. Ennek számos iránya, kezdeményezése látott már napvilágot (pl. szociális földprogram), de látnunk kell, hogy ennek fenntartása folyamatos támogatások nélkül nem, vagy csak nagyon nehezen valósulhat meg. A szociális gazdaság elsődleges feladata tehát, hogy az alapvető társadalmi érdekeket versenyképessé tegye a pénzügyi és versenyképes gazdasági szektor területén.

Hangsúlyozni kell, hogy a helyi gazdaságfejlesztés egy hosszú távú folyamat, amely az igények felismerésétől, az ötletek megfogalmazásától, majd a helyi gazdaságfejlesztési stratégiák közösségi részvétellel történő kidolgozásától kezdve, a programozáson és az egyes projektötletek generálásán keresztül a projektek megvalósításáig, valamint a tapasztalatok nyomon követéséig és azok visszacsatolásáig bezárólag számos szakaszból áll. Ideális esetben egy véget nem érő körfolyamatot alkot, amely a helyi szereplők számára egyben egy tanulási folyamat is. A keretében megvalósított akciók egymást kiegészítik, tovább építik, öngerjesztő módon segítve elő további fejlesztő akciók indítását. Ezáltal a helyi gazdaság folyamatosan bővül, alakul, a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő

módon ágyazódik be környezetébe, alkalmazkodik a helyi és külső feltételekhez, mindeközben a helyi lakosság megélhetése, megfelelő életszínvonalának helyben való biztosítása hosszú távon (a környezettel összhangban, társadalmi konszenzussal, területi szempontokat figyelembe véve és nem utolsó sorban pénzügyieket is) fenntartható módon történik. Ennek kezdetéhez viszont olyan forrásallokáció szükséges, amely a jelenlegi gazdasági helyzetben nagymértékű állami és EU-s forrásokat igényelhet. Erre számos példát, illetve sikertörténetet találhatunk az EU-ban és bizakodjunk, hogy nemsokára a Kárpát-medencét is a jó példák között láthatjuk.

IRODALOM

Gergely Sándor (2010): Nemzeti stratégia és a vidék felemelkedése. Párbeszéd a vidékért, MTA Történettudományi Intézet – MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2010. pp. 45-79.

Lóránt Károly (2000): Amiről Richardo nem így álmodott. Pointernet, market place, 2000.

Porter, M. J. [2000]: Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy. Economic Development Quaterly, 1, 15-34. o.

Rechnitzer, János [1998]: Területi stratégiák. Dialóg Campus, Budapest-Pécs.

Swinburn, G.–Goga, S.–Murphy, F. (2004): A helyi gazdaságfejlesztés kézikönyve.